

ДВА КРИЛА ДОЛІ ЛЮБОВІ ЗАБАШТИ

М.І. МИРОШНИЧЕНКО,

ст. викладач,

М.С. ІЛЬЧЕНКО,

студентка I курсу КБФ,

Одеський національний морський університет

(Україна)

Краєзнавчі дослідження на теренах України виникли ще на початку позаминулого століття. Так, у перших десятиліттях XIX ст. в Україні почали формуватися місцеві культурно-просвітницькі й етнографічні центри (Полтава, Одеса, Ніжин, Харків). Проте й досі велика кількість дослідників намагається розгорнути невідомі сторінки історичних пам'яток своєї рідної місцевості. Тому актуальність написання даної статті є очевидною – об'єктом дослідження став не лише рідний край і рідний навчальний заклад, а видатна особистість, життя якої нерозривно пов'язане з Одесою й Одеським національним морським університетом.

Чимало прекрасних віршів належать перу відомої української поетеси Любові Забашти. Народилася Любов Василівна Забашта (тоді ще – Гришко) далекого і буремного 1918 року на мальовничій околиці міста Прилуки, що на Чернігівщині. Ще навчаючись у четвертому класі Прилуцької школи №4, почала писати вірші. 1935 року на обласній нараді молодих літераторів у Чернігові її поезію почув і схвалив Павло Тичина. Уперше вірші молодої поетеси були надруковані в газеті «Правда Прилуччини» 1935 року. У віці 17 років юна поетеса писала вірші про квіти та дитячі мрії. Це було доволі несподівано, оскільки переважно всі тодішні поети-початківці присвячували свої праці розвитку сільського господарства і промисловості, ударництву. На той час важко було вміти бачити красу природи.

Після закінчення школи Любов Василівна вступила до Одеського водного інституту. 5 років обдарована красуня вчилася на кораблебудівника. Там зустріла своє перше велике кохання – Валентина Федоровича Забашту. Будучи випускниками, 1940 року подружжя захистили дипломні проекти. Темою проекту Л. Забашти став «Буксирний пароплав для Великої Волги потужністю 800 к.с.». Рецензент дипломного проекту дуже схвально відгукнувся про роботу Забашти та дав високу професійну оцінку її проекту. Особливо підкреслив, що авторка була дуже детально ознайомлена з матеріалом щодо створення буксирного пароплава [1]. З особової картки студентки-дипломанта, Гришко Л.В., добре видно, що вона була дуже старанною та наполегливою. З 28 дисциплін 63% здано на відмінно, що свідчить про її надзвичайно наполегливу і невтомну працю в досягненні свого професійного рівня [2]. Вона, як справжній кораблебудівник, уже на високому кваліфікаційному рівні представляла свою кораблебудівну спеціальність в усіх установах, із якими її в житті зводила доля

– у самому навчальному закладі, в конструкторському бюро, на суднобудівному заводі чи в науково-дослідній лабораторії [3, с.105-106].

Того ж 1940 року в молодій сім'ї народився син Ігор. Проте лише за рік, 22 червня 1941, їх мирне щасливе життя перервалось – на початку Великої Вітчизняної Війни Валентин пішов на фронт. Як пише поетеса: «Хіба тоді я знала, що смерть така безжальна і проста?» [3, с.110]. 1943 року Валентин Федорович Забашта загинув під час оборони Керчі.

Під час війни письменниця працювала інженером-конструктором на Рибнінській судноверфі. В романі «Крилаті мої кораблі» розповідає про життя свого творчого колективу.

Після війни, залишившись удовою із сином на руках, прийшла на київський завод «Ленінська кузня». Незважаючи на постійну зайнятість, поетеса не залишала думки про другу освіту, оскільки, доля, підбивши її на одне крило, забравши коханого чоловіка, підставила друге – дала наснагу до написання віршів. Тому, «без відриву від роботи», вона заочно закінчила мовно-літературний факультет педінституту імені Горького (нині Національний педагогічний університет імені Драгоманова). Членство у спілці письменників і вихід у світ 1963 року першої збірки віршів для дітей «Паляниця-Білолиця» сприяли стрімкому творчому злету. Згодом Любов Василівна стане завідувачем відділу поезії журналу «Дніпро».

Минали роки, 1962-го син уже закінчив Одеський національний морський університет (на той час – ОІМФ), а Любов Василівна стала успішною поетесою. Одна за одною, білими лелеками почали вилітати у світ збірки поезій і прози. Л. Забашта відома, перш за все, як лірична поетеса. Особливо їй вдавалася лірика інтимна. Проте тематика її поезій не обмежувалась коханням, її цікавило абсолютно все: історія й історичні постаті, сучасність, видатні люди, цілісні та високодуховні натури, природа, і не просто природа, – а природа, як жива істота, тісно пов'язана з людиною. Багато поетичних збірок вона присвятила праці кораблебудівників, хліборобів, захисникам Батьківщини: «Нові береги» (1950), «Калиновий кетяг» (1956), «Скрипка Страдіваріуса» (1964), «Незабудки» (1966), «Земля Антеїв» (1971), «Берег надії» (1974), «Квіт папороті» (1960), «Пісня і хліб» (1961), «Київська гора» (1982), «Гніздо голубки». Кілька збірок поезії присвятила Тарасові Шевченку: «Тернова доля», «Землі бояне славний», «Міцні, як Шевченкове слово», «Шевченко й Олдрідж» (1961) та ін. Такі збірки поем, як «Маруся Чурай», «Роксолана», «Тернова доля», «Дівчина з легенди», «Леся Українка» (1973), «Софія Київська» (1982) відбивають глибокий інтерес поетеси до української історії та культури. Любов до дітей також позначилась на її творчості: «Паляниця-білолиця», «Коли я виросту», «Дощик і веселка», «Пісня зеленого лісу». Найвідоміші її твори: п'єси – «Весілля в Тернах», «Троянди на камені», «Кам'яні потоки», повість «Спалення мадонни», художньо-документальна повість «Будинок мого дитинства» (1983) та романи: «Там за рікою – молодість» (1970), і «Крилаті мої кораблі». Любов Василівна прагнула до свободи у творчості, намагалася бути щирою і відвертою, хотіла «бути, як пташка, в пісні вільна». Всі ці збірки,

романи, книги – це лише найвідоміша частина її творчості, яку було оцінено медаллю та Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

А те, що неможливо було видати, як і всі правдиві й волелюбні натури того часу, вона писала «у стіл». Лише в останній збірці Л. Забашти «Устами неложними», над якою вона працювала до останнього подиху, сама готувала до видання, вдалося зібрати все, що в різні часи через цензурні утиски не дійшло до читача: «Смерть Хвильового», «Курбас на Соловках», «Спалений поет», «На могилу Олекси Близька», «Архангел великого інквізителя» тощо. На превеликий жаль, збірка «Устами неложними» побачила світ через багато років після смерті Любові Забашти – 2003 року, та й то лише завдяки зусиллям сина поетеси.

Доля знову вирішила подарувати наполегливій трудівниці змогу літати повноцінно, загоївши рани в її серці й подарувавши, крім крила творчості, ще й крило нового кохання. У грудні 1956 року два чудових українських поети – Любов Забашта й Андрій Малишко – поєдналися в одну родину. Їх шлюбне життя сприяло збагаченню їх творчості. А. Малишко жив із дивовижною жінкою: попри свою невтомну літературну працю, вона ще встигала бути чудовою матір'ю, смачно готувати та створювати затишок в оселі.

Це теж було велике кохання. Обоє гарно співали, знали багато українських пісень. Подружжя прожило разом майже чотирнадцять років – до 17 лютого 1970-го, коли Андрія Самійловича вирвали зі світу хвороби.

Однак ніколи поетеса не забувала про рідні стіни ОНМУ (на той час – ОПВТ). Так, 1966 року авторка подарувала музею нашого університету збірку «Вибране» (1958). У книзі лишилася такий напис: «Музею Одеського Водного інститута дарю поему «Твоє тридцятиліття», посвященую лучшему студенту кораблестроительного факультета последнего выпуска Валентину Забаште» [3, с.106].

1983 року побачила світ її чергова книга – роман-хроніка «Крилаті мої кораблі», яку вона також подарувала музею нашого університету з написом «Моей Альма-матер с благодарностью за науку от бывшей студентки, потом инженера-кораблестроителя выпуска 1940 года». Незважаючи на те, що 1949 року вона була прийнята до Спілки радянських письменників України, через 43 роки після закінчення внаслідок чого вона нагадує всім, що вона – кораблебудівник!

На превеликий жаль, 21 липня 1990 року під час лікування у Хмільнику не витримало серце поетеси. Любов Василівна поинула за обрій. На центральній алеї Байкового кладовища у Києві кожен помітить біломармурову постать Андрія Малишка (цей пам'ятник з'явився завдяки зусиллям Любові Василівни). А поруч знайшла вічний спочинок і сама Любов Забашта.

Проте пам'ять про чудову жінку зберігають її нащадки: онука Олеся Забашта, солістка Київського театру оперети, потужно і чисто співає пісні на вірші бабусі. Дві правнучки – Катерина і Тамара – теж носять прізвище Забашта. А невістка стверджує, що Любов Забашта й досі реально живе в родині. На світлу пам'ять поетеси, за матеріальної підтримки її сина, Ігоря Валентиновича, на будинку №68 у столиці, по вулиці Богдана Хмельницького, 2003 року встановлено меморіальну дошку.

Плакає пам'ять про свою землячку і місто Прилуки. Так, Прилуцькій міській центральній бібліотеці присвоєно ім'я Л.В. Забашти; досі існує батьківська хата, стіни якої пам'ятають дитячий голос Любові Гришко, і меморіальна кімната, куди син передав чимало маминих речей. Кімната-музей письменниці, хоч і невелика, відкрилася 2004-го. Тут зберігаються особисті речі поетеси, документи, фотографії й аудіозаписи із сімейного архіву, листи, книги з домашньої бібліотеки, друкарська машинка і навіть меблі з її робочого кабінету! На стінах – портрети Л.Забашти, написані місцевими художниками. А на Театральній площі Прилук було відкрито пам'ятник видатній землячці.

600 разів ішла її драматична поема «Роксолана» в Івано-Франківському музично-драматичному театрі. На її вірші покладено багато чудової музики, ці пісні співала вся країна. 2005 року на знак великої пошани до славетної землячки Прилуцькою міською радою з ініціативи працівників ЦМБ була започаткована щорічна літературно-мистецька премія імені Л. Забашти «Квіт папороті» (так символічно називалася одна з поетичних книжок і драматична поема Л. Забашти). Це перша в історії Прилук премія, яка вручається талановитим прилучанам за самобутні твори літератури та мистецтва, а також має на меті виявлення талановитої молоді і сприяння її самореалізації. Збір матеріалів і знайомство з багатьма номінантами проходить у стінах ЦМБ.

Отже, на матеріалі архівних документів Одеського національного морського університету та інших джерел ми змогли погортати сторінки книги життя цієї чудової жінки-поетеси. На думку багатьох дослідників життя і творчості Л.В. Забашти, вона б могла стати видатним спеціалістом у сфері кораблебудування, якби не її поетичне покликання, якому вона віддала 68 років свого життя, так, мабуть, і не змігши літати життям без одного з крил – любові до поезії та професії, отриманої у стінах нашого університету.

Література

1. Архів Одеського національного морського університету (далі – АОНМУ). – Ф.73., спр.162. – Арк. 4.
2. АОНМУ. – Ф.73., спр.162. – Арк. 2.
3. Мошнянский А.Ф. За Одессу и за Водный вспомните, друзья... / Анатолий Федорович Мошнянский. – Одесса: Астропринт, 2009. – С. 105-113.
4. Забашта Л. Устами неложными/Любовь Василівна Забашта. – К.: Просвіта, 2003. – 239с.
5. Гринь М. З іменем землячки віднині житиме і працюватиме міська бібліотека [у Прилуках] // Деснянська правда. – 2003.– 31 липня. – С.2.
6. Ткаченко Н. Устами неложними або Монолог Берегині: [Про творче та особисте життя поетеси] // Гарт. – 2004. – 22 липня. – С.7.
7. Як серця незрадливого луна...: До 90-річчя від дня народження Любові Забашти: Методично-бібліогр. матеріали / Уклад. О.П. Рижасва.-Чернігів, 2008. – 23 с.
8. Дубовик О. Біла лілея української поезії: Ігор Валентинович Забашта спеціально для «Столиці» розповідає про свою маму / Ольга Дубовик, Ігор Валентинович Забашта // Столиця. – 2004. – № 36 (539). – 3-9 вересня. – Режим доступу : http://pryluky.osp-ua.info/ch-5_fl-Zabashta.html.